

Conferència inaugural

Steve Coffman
I ara, què?

(21 de novembre, Cibernàrium)

I ara, què?

Notes de Steve Coffman per a la conferència inaugural de les 13es Jornades Catalanes d'Informació i Documentació

1. I ara, què?

Fa alguns anys, vaig trobar el que em va semblar una cita especialment aguda sobre biblioteques:

“La biblioteca es troba en un moment de canvi.
Podem arribar a ser molt menys o molt més del que som ara.”

Volia utilitzar-la en aquesta presentació, i volia assegurar-me que era correcta, però quan vaig anar a buscar-la a Google, no la vaig trobar per enlloc. Això és només per mostrar-vos com pot arribar a ser de capritxós això d'Internet. Despulla't i balla a sobre d'una taula en una festa i la teva imatge et perseguirà durant anys, però si trobes una bona cita segur que desapareixerà sense deixar rastre.

No cal que ens posem pedres al fetge per això; després vaig descobrir per altres mitjans que havia estat Roy Tennant d'OCLC qui ho havia dit, i havia estat a *American Libraries*, el juny de 1999.

La raó per la qual m'agrada la cita és perquè és certa. La biblioteca es troba en una cruïlla: tenim la possibilitat de convertir-nos en molt menys o molt més del que hem estat. I ja portem molt de temps en aquesta cruïlla.

2. Decadència i mort de l'imperi bibliotecari

Com fa 50 anys...

A “La decadència i mort de l'imperi bibliotecari”, l'article que serveix d'introducció a aquesta conferència, he intentat descriure alguns projectes sorgits per “convertir-nos en alguna cosa més”, és a dir, per jugar un paper significatiu en la revolució digital que ha estat transformant el món dels llibres i de la informació els darrers 50 anys.

Alguns d'aquests projectes ni tant sols van arribar a enlairar-se.

- Catalogar la web. El CORC (una iniciativa primerenca d'OCLC per catalogar la web) i els bibliotecaris van crear índexs d'Internet com InfoMines o Librarians Index to the Internet, intentant assumir una feina que era massa gran per a ells. I per la qual hi havia altres que tenien millors instruments.
 - o CORC ha desaparegut. Encara queda algun projecte que continua vivint com un pàl·lid reflex del que va ser, però en general només els utilitzen uns pocs bibliotecaris. I en general, aquesta àrea pertany a Google i als motors de cerca. No hi ha catalogadors implicats.

- Biblioteca 2.0. Va causar furor. I estic segur que també va despertar molt interès a Espanya. Potser encara n'hi ha. Però la implementació ha estat menys espectacular com es pot veure en aquesta diapositiva.
 - o Ressenyes de *Last Call*, un llibre molt popular sobre la prohibició als EUA. King County Library,: 1 ressenya; WorldCat: 0 ressenyes; Amazon: 139 ressenyes.
 - o El problema és que cap biblioteca té una massa crítica d'usuaris suficientment gran com per tirar això endavant. I el treball d'alguns com ChiliFresh, Bibliocommons, WorldCat per intentar treure entre tots una llista conjunta de ressenyes bibliotecàries empal·lideix si es compara amb els autèntics jugadors en aquest camp, com Amazon, GoodReads, LibraryThing, etc. Al seu costat, el nostre esforç sembla patètic.

En altres casos, com el de la referència virtual, es van gastar molts diners i es va generar un gran entusiasme, però les coses mai van acabar de funcionar amb el públic que preteníem servir.
- Referència virtual (xat i co-navegació amb usuaris en línia). Vaig col·laborar a crear-la – ajudant a llançar el programari de Virtual Reference Desk del LSSI, el primer programari de referència virtual per a biblioteques.
 - o Al final de segle, les biblioteques van començar centenars de projectes d'aquest tipus, molts dels quals implicaven la col·laboració entre dotzenes i fins i tot centenars de biblioteques, tothom treballava junt per donar serveis de referència les 24 hores del dia, els set dies de la setmana.
 - o Aquí tenim un exemple d'un dels més grans d'aquests serveis bibliotecaris, QandA Café, desenvolupat per biblioteques de tota l'àrea de la badia de San Francisco, que després es va convertir en Ask Now i finalment va deixar de funcionar.
 - o I la majoria d'aquests serveis van tenir el mateix destí un cop es van esgotar els recursos.
 - o El problema era que les biblioteques creaven aquests serveis amb molt d'entusiasme, però poques persones els utilitzaven. Moltes es limitaven a passar de llarg per les nostres pàgines web en el seu camí cap a Google. Un estudi recent de la OCLC mostrava que virtualment les cerques d'informació 0 a la web van començar als llocs web de les biblioteques.
- És cert que en algunes àrees hem tingut un paper central, per les noves tecnologies ens han sobrepassat en molts àmbits. - Un exemple clàssic és la cerca a bases de dades. Durant un temps, vam ser realment indispensables.
 - o Al començament era difícil fer cerques a les bases de dades, es necessitava conèixer la lògica booleana, construir cerques en llenguatges de comandament arcaics, barallar-se amb el llenguatge controlat, etc., i els bibliotecaris eren els que en sabien. A més a més, com que moltes de les bases de dades inicials eren només índex, teníem l'avantatge afegida de tenir els articles ressenyats.
 - o Qualsevol biblioteca com cal tenia un servei de recerca. Molts d'ells eren de pagament, i això era motiu de controvèrsia en aquell moment, perquè molts professionals pensaven que no hauríem de cobrar, les biblioteques haurien de ser gratuïtes. Això que us mostro ara, com a exemple, és un dels serveis de recerca que vaig dirigir a Los Angeles County Library.

- Però tot això va començar a canviar a finals dels 90, quan Google, les bases de dades d'interfície més simple i el text complet van fer que fos més fàcil que els usuaris fessin les coses per ells mateixos. Avui en dia ens costaria trobar una biblioteca amb un servei de recerca.
- Una situació similar s'està donant amb els ordinadors d'accés públic, una altra de les àrees en les que vam tenir un paper important per salvar l'esclatxa digital.
 - L'arribada dels telèfons intel·ligents i de la tauleta ens està apartant ràpidament d'aquest terreny.
 - Quan estava preparant aquest article el novembre passat el 45% de la població dels EUA tenia ja un telèfon intel·ligent amb accés a Internet – i la penetració del mercat creixia a un ritme del 2% o més al mes, l'adopció més ràpida d'una tecnologia en la història.
 - I quan vaig comprovar-ho fa un parell de dies, el 55.2% de la població espanyola utilitzava telèfons intel·ligents segons dades del mes de març d'aquest any, l'índex més alt d'Europa, i comparable al dels EUA– i creixent ràpidament, estic segur, fins i tot en la actual situació econòmica.
 - La veritat, qui voldria navegar per la Web des de l'ordinador de la biblioteca, amb horaris limitats, temps d'espera, amb accés restringit a segons quines pàgines, etc., si pot treure el dispositiu de la butxaca i navegar en qualsevol moment, i anar a qualsevol lloc, sense haver-se de preocupar per si té un bibliotecari mirant per sobre de l'espatlla?
 - L'ús dels ordinadors a les biblioteques americanes ja està començant a baixar, i en pocs anys ja no haurem de donar accés públic als ordinadors i a la Web, igual que passa amb l'accés a la televisió.

3. Els llibres electrònics

Aquí tenim la nostra darrera fascinació digital: els llibres electrònics. Sé que a Espanya i a molts països d'Europa la irrupció del llibre electrònic ha estat una mica més lenta que als EUA.

Les darreres xifres que tinc mostren que a Espanya l'entrada és d'un 13% enfront del 20% dels EUA (això pot estar relacionat amb el 17% d'IVA que s'aplica als llibres electrònics enfront del 4% dels llibres en paper, a més de les lleis contra els descomptes per certs títols espanyols, que pot desanimar a alguns compradors). De tota manera, les coses sembla que avancen, teniu el gran grup Librandia que proporciona llibres electrònics a llibreries i biblioteques, i Amazon.es va començar el setembre de l'any passat.

Pel que puc veure, a Espanya, com als EUA, sembla que les biblioteques estan començant a endinsar-se en el terreny dels llibres electrònics. Segons les dades del 2010 de l'INE, les biblioteques públiques espanyoles tenien al voltant d'uns 100.000 llibres electrònics, un 0.15% del total de la col·lecció i representaven el 0.07% del total de préstecs de les biblioteques. Segons les estadístiques nacionals del 2009 als EUA, els llibres electrònics en les nostres biblioteques públiques representen l'1.6% de la col·lecció.

I segons un estudi Pew “Libraries, patrons and ebooks” en aquests moments més del 75% de les biblioteques públiques nord americanes ofereixen llibres electrònics, però només un 2% dels usuaris els agafen en préstec; el mateix percentatge del préstec interbibliotecari, però l'evidència anecdòtica suggereix que la xifra ha anat creixent ràpidament.

Als EUA encara no hi ha xifres nacionals sobre el préstec de llibres electrònics, encara que les biblioteques informen de l'augment del seu préstec. Seattle 92%, NYPL 81 %, Kansas State Library 1000 % entre 2006-2010, arribant a un 700% d'augment en la seva factura d'Overdrive.

Per suposat, no és difícil tenir un alt percentatge d'increment quan comences de 0.

Tota aquesta emoció ha portat a alguns professionals a imaginar un dia en el que la gent acudirà a les biblioteques en ramat, o a la pàgina web, per agafar les darreres còpies dels *bestsellers*, de les novel·les i dels llibres de misteri, i qualsevol altra cosa que els donem, igual que fan ara amb els llibres impresos.

No anem tan ràpid; de tota manera, als EUA les biblioteques estan començant a tenir problemes importants amb els llibres electrònics.

- En primer lloc, els editors no volen que en tinguem, perquè els deixem gratis, i pensen que deixar els llibres gratuïtament perjudica al mercat de la venda de llibres electrònics. I tenen raó de tenir por. Els estudis més grans de Hollywood acusen a la companyia de lloguer de pel·lícules Netflix i als quioscos de lloguer de pel·lícules Red Box als EUA pel descens del 46% de les vendes des del 2006. I aquells lloguers costaven alguna cosa, imagineu el que el "gratis" pot ocasionar. O més aviat, no cal que imagineu, només cal que observeu el que les descàrregues de música pirata gratis han fet a la indústria de la música als EUA.
- Com a resultat, els editors o bé no proporcionaran llibres electrònics a les biblioteques, o ho faran sota restriccions especials, embargament, limitació del número de préstecs, etc. I tots els que vulguin vendre a les biblioteques ara estan carregant sobre el preu de venda al públic unes quantes vegades, i a vegades molt més, en el cas de l'edició per a les biblioteques.
- Fins i tot quan tenim una col·lecció de llibres electrònics, no són nostres. Els editors només ens els lloguen, i ens els poden retirar a l'instant si decidim no renovar el contracte, com va descobrir la State Library of Kansas quan van intentar cancel·lar el seu contracte amb Overdrive i canviar els seus llibres a 3M –van haver d'aconseguir el permís de cada editor, i el darrer cop que vaig comprovar-ho, almenys el 50% dels editors no deixava que la biblioteca canviés de plataforma i els obligava a comprar còpies noves. I Overdrive des de llavors ha reescrit els seus contractes, declarant que els llibres es presten, no es compren, i que els títols desapareixeran si la biblioteca no renova el contracte amb ells.
- I per més inri, les nostres plataformes (o potser hauria de dir les plataformes del nostre proveïdor) són antiquades i imposen una càrrega molt més forta sobre l'usuari que el venedor del llibre electrònic. Aquí veiem un còmic que descriu el procés de descàrrega un audiollibre de la Cleveland Public Library, i el procés per aconseguir un llibre electrònic és gairebé igual de costós. Compareu això amb l'experiència de comprar un llibre electrònic a Amazon o a un altre venedor comercial –només has de trobar el títol, prémer un botó per comprar, que et pregunta si realment el vols, i tot seguit el teu llibre s'ha descarregat i ja pots començar a llegint-lo.

Aquest problema ja són prou complicats.

Però el que realment importa en el tema de les biblioteques i els llibres electrònics, i que ningú sembla interessat en discutir és quin valor aporten les biblioteques en relació als llibres electrònics.

- Les biblioteques tradicionals afegien valor
 - o agregant: reunint material en un únic lloc
 - o preservant-lo: i amb això em refereixo a recollir-lo abans que estigui descatalogat
 - o reduint el cost del llibre, comprant una còpia i compartint-la moltes vegades (26 ☺)

- Tots aquests punts es qüestionen en el mercat del llibre electrònic:
 - o Google (20M de títols) i Amazon (1M títols) són els grans agregadors, no les biblioteques; tot el que les biblioteques tenen és un subconjunt del que es troba disponible a través d'ells.
 - o Ningú s'ha de preocupar perquè els documents estiguin descatalogats, són electrònics, i és més probable que el tingui un d'aquests grans agregadors que nosaltres.
 - o I una part important dels llibres electrònics que existeixen actualment són accessibles gratuïtament, o a un cost molt baix. Una part important de la col·lecció de Google està disponible gratis i el preu mig d'un llibre electrònic als EUA està una mica per sobre dels 7 \$.
 - o Finalment, si encara hi ha lloc per un model de préstec bibliotecari, els editors estaran més que contents d'oferir-lo. Ja existeix la Amazon Kindle Owners Lending Library; els models per Audible o Netflix són possibles mentre hi hagi prou demanda.

Així què, per què hauríem d'anar a una biblioteca, quan podem obtenir-ho tot, i generalment de forma més simple i gairebé igual de preu, d'altres?

4. La biblioteca digital està aquí

Quan mirem enrere a la història de les biblioteques dels darrers 50 anys, veurem que la biblioteca digital amb la que tots somiàvem ja ha arribat. I encara que realment hem ajudat a fer-la, no és nostra:

- Google, Amazon i Apple són els que han reunit les grans col·leccions.
- La referència es dona a Google i a Internet.
- La biblioteca 2.0 es troba a GoodReads, Library Thing, Amazon i molts altres.
- I els telèfons intel·ligents, els Kindle i Ipads estan donant-hi accés.

5. Futurs més enllà del paper?

I pel que fa a nosaltres, ens trobem més o menys on vam començar fa 50 anys, encara en aquella cruïlla, i amb un tema candent:

Què hem de fer ara?

Tot això ha provocat que molts bibliotecaris "futuristes" s'angoixin pensant què faran les biblioteques i els bibliotecaris en un món sense llibres, o en un món en el que ja no serem els responsables de facilitar els llibres.

A la gent se li han acudit tot tipus d'idees, encara que la majoria en comparteixen una: els

bibliotecaris hauríem d'assumir els papers i funcions que fèiem a les nostres biblioteques i convertir-los en serveis valuosos que oferirem a les nostres comunitats, en les que la gent ja no necessitarà els llibres.

Aquí tenim uns quants exemples que he recollit en conferències i webinars recents:

- Fins ara hem estat proporcionant a la gent llibres sobre com fer coses: construir el teu propi vaixell, fer un model de vaixell, cosir la teva roba, etc. Potser ha arribat el moment de treure els prestatges i comprar unes quantes impressores per 3D i un programa de cam/cad i limitar-nos a ajudar a la gent a imprimir en 3D. El que no entenc és perquè ens hem de limitar a les impressores 3D. Per què no una perforadora, una cisalla, forns de pizzes comercials, forns, aparell de bufar vidre, laboratoris químics, ciclotrons, i la resta de maquinària cara que la gent voldria utilitzar per crear coses, però que no es pot permetre. Però, per alguna raó, l'interès actualment sembla centrar-se en les impressores 3D.
- Igual que hem ajudat la gent amb els seus ordinadors i l'equipament tecnològic, podem arribar a ser com els individus del Genius Bar de l'Apple Store i ajudar a la gent a treballar amb els seus aparells en la comunitat.
- I potser de la mateixa manera que reunim als membres de la comunitat per comentar idees en els programes bibliotecaris, podem coordinar a la gent per tractar temes encara que no es tracti de biblioteques.
- Una suggerició recent, de Jamie LaRue de la Douglas County Library, Co, i d'altres que estan cansats de lluitar per accedir als llibres electrònics; igual que seleccionem i comprem llibres i de tant en tant ajudem a la gent a buscar-los, podríem convertir-nos en editors i eludir Penguin, Macmillan i Random House que ens han estat fent la vida tan difícil i treballar directament amb els autors per fer arribar els seus llibres a la gent.

I hi havia moltes més suggeriments de naturalesa similar.

Potser la persona que més va entendre aquesta nova visió de la biblioteconomia separada dels llibres i les biblioteques va ser David Lankes, que en *l'Atlas of New Librarianship* va dir que en el futur els bibliotecaris no treballaríem amb llibres o objectes de qualsevol altre tipus, sinó que la nostra missió seria ajudar a millorar la societat facilitant la creació de coneixement a cada comunitat.

Però hi ha un petit problema amb totes aquestes visions, i és que encara que a vegades hem intentat amb totes les nostres forces fugir-ne, als bibliotecaris ens defineix, més que qualsevol altre cosa, els edificis que construïm i el llibre que hi ha dins. I la gent que està suggerint aquest futur alternatiu tenen tota la raó, desenvolupem tots els papers que han suggerit, però dins la biblioteca. El problema rau en que si ens treus de l'entorn de la biblioteca, compartirem aquests papers amb milions de treballadors i professionals del coneixement d'arreu del món.

Per suposat, nosaltres hem ajudat a la gent a fer tot tipus de coses, normalment facilitant-los llibres i informació sobre com fer-les. Per des del moment en que treus aquesta funció de la biblioteca i lluny dels nostres llibres i col·leccions, la diferència entre nosaltres i un taller, un estudi de ceràmica, o qualsevol altre espai creatiu, com Build a Bear Workshop, per exemple, és que em refio més de la gent d'un taller amb una serra cinta que de la majoria de bibliotecaris.

De la mateixa manera, parlant de gurus, de la tecnologia... Està clar que a la biblioteca ajudem a la gent amb els seus ordinadors, a qui sinó poden avisar, però tan aviat com sortim de la biblioteca entrem en competència amb els nois d'Apple, el suport tècnic, fins i tot el fill del nostre veí que resulta que és un friki.

I pel que fa a ser coordinadors de la comunitat, fora de la biblioteca coordina la comunitat, els polítics, l'església, els educadors, fins i tot els administradors d'hospital.

Editors; ja sabem la resposta a això. Segur que els bibliotecaris han ajudat a buscar molts llibres, i això se'ns reconeix sovint. Però si volem entrar a la indústria editora fora de la biblioteca haurem de compartir amb els Cinc grans i amb milers de petites editorials, per no mencionar els milers d'editors, dissenyadors de llibres, lectors, agents i altres que tenen molts anys d'experiència en aquest camp. Què pensem que podríem afegir a això, a banda d'autoedició de llibres electrònics de baix cost que ningú vol llegir?

Pel que fa a "facilitar la creació de coneixement en les nostres comunitats", aquesta descripció s'adiu a la majoria de treballadors de la cultura del món. Què em dieu dels professors amb els que treballa Lankes, com el president de la Syracuse University d'aquesta imatge?; no creieu que pensa que la seva feina és facilitar la creació de coneixement a la seva comunitat? I els assistents jurídics, i els ajudants de departament, i els professors de secundària, i podria seguir i seguir.

Però em sembla que us heu fet una idea.

El que ens fa únics com a bibliotecaris no són les feines que realitzem, que compartim amb molts, sinó el fet de dur-les a terme en una biblioteca i utilitzant un tipus de material específic, llibres i literatura publicada. Si se'ns treu de la biblioteca, i dels nostres llibres, serem només un més de la multitud de treballadors del coneixement.

6. Genial! I això, on ens deixa?

Així que no penseu que cap de les solucions que intenta apartar el bibliotecari de la biblioteca, dels llibres i de la informació que ens defineix tingui gaires possibilitats de transformar la biblioteca o assegurar –nos un futur.

Jo suggereixo que utilitzem la tàctica contrària, i parem de córrer allunyant-nos de qui som i del que fem com hem estat fent darrerament i ens centrem en els llibres per variar. No estic parlant d'aquest tipus de llibre (llibre electrònic), tot sabem qui fa un millor treball amb aquests. Estic parlant d'aquests: el tipus de llibre imprès que cap editor et pot impedir comprar, el que no costa tres vegades el seu preu de cost, o s'ha de descartar després de 26 préstecs, aquell pel qual la gent encara travessa la nostra porta per aconseguir-lo. És en el que la gent pensa quan pensa en nosaltres, així que no ens cal una campanya de màrqueting massiva.

Això és un gràfic del estudi de la OCLC del 2010 que preguntava què és el primer que et ve al cap quan penses en biblioteques. El 2010 el 75% van respondre "llibres", més que el 69% quan se'ls va plantejar la mateixa pregunta el 2005. Això malgrat la campanya de màrqueting de la OCLC per convèncer la gent que les biblioteques eren més que "simplement llibres". Això és pel que ens hem format, i el que sabem fer, i no necessitem obtenir un certificat en serres cinta.

I a més és del que tenim més:

- als EUA, més de 4 bilions de llibres, 20.000 biblioteques on guardar-los i 1.6 bilions de persones que hi van per consultar-los.
- I a Espanya, més de 80 milions de llibres, gairebé 9.000 biblioteques, i uns 120 milions de persones que les utilitzen.

7. Mai hi haurà un temps millor

I no és que com si la gent hagués perdut l'interès en els llibres, i ara només volgués impressores 3D.

La producció editorial als EUA és més alta que mai:

- 1880 – 2076
- 1950 – 11.022
- 2000 – 122.028
- 2011 – 347.178
- i bastant més d'un milió si hi afegim l'autoedició i els editors no tradicionals.

8. A Espanya tampoc està malament

A Espanya els nous títols també han crescut bastant ràpid. La producció s'ha més que duplicat entre 1993 i 2008. Ha afluixat una mica des d'aquell any a causa de la crisi econòmica, però la tendència general és clarament positiva i les raons són les mateixes que als EUA; la inversió que es necessita per publicar un llibre s'ha reduït molt, i és possible que es redueixi més a mesura que les tecnologies d'edició i edició electrònica es refermen.

9. No penseu que s'ha acabat el paper encara

Per suposat, hi ha el risc que el paper desaparegui, i que l'accés als llibres quedi en mans dels Googles i Amazons d'aquest món. Però resulta que els informes sobre la mort del llibre imprès potser han estat lleugerament exagerats.

Com podeu veure en aquesta gràfica del US Book Industry Study Group, la corba d'adopció del llibre electrònic s'ha aplanat aquest any als EUA i al Regne Unit. Fins aquest any, l'índex d'adopció duplicava el del mateix període de l'any anterior. El setembre del 2011 va ser el darrer any que va passar això, i des d'aquell moment, l'índex ha anat baixant de forma substancial; encara creix, però ara parlem d'uns augments al voltant d'un 30% respecte a l'any anterior.

Encara és aviat per saber el perquè, però hi ha una prova interessant, d'un estudi recent que es va fer sobre els hàbits lectors de llibres electrònics: com més temps fa que tens l'aparell, més llibres en paper llegeixes. La gent compra més llibres electrònics i menys en paper durant els primers 12 mesos des que tenen els seus lectors, però després de que hagi florit i hagi sortit la flor, comencen a adquirir menys llibres electrònics i més en paper.

I finalment tenim aquesta petita perla de Jeff Bezos, el CEO d'Amazon, en una entrevista recent a la BBC: “El que hem descobert és que quan la gent compra un Kindle llegeix quatre vegades més del que llegien abans de comprar-lo”, va dir Bezos a l'entrevista a la BBC. “Però no deixen d'adquirir llibres en paper. Els propietaris de Kindle llegeixen quatre vegades més, però segueixen comprant els dos tipus de llibres.”

Així, hi ha tot tipus de proves de que el llibre en paper està lluny de morir, i que és probable que visquem en un món híbrid, amb llibres electrònics i impresos durant un temps. Almenys en el sector públic; donarem una ullada a altres tipus de biblioteques en uns moments.

10. El llibre com un antídoto a una vida excessivament digital

Encara no ho hem vist gaire, però sospito que ens ho anirem trobant més els propers anys. És una reacció a un món que potser ha anat una mica massa lluny en la direcció digital.

Aquí tenim al US Forest Service prenent la iniciativa, intentant que la gent es desconnecti i surti. De tota manera el que el nen de la foto inferior té a la mà tant podria ser un llibre com una falguera. Com el bosc, el llibre et dona l'oportunitat de passar el temps més concentrat i atent, apartat del moviment frenètic i de les distraccions del món digital.

“Aquest és el teu cervell concentrat en Jane Austen”

En una nota relacionada, el National Public Radio (US) fa poc va emetre un informe en el que una investigadora explicava que quan estava immersa en Jane Austen –o en qualsevol altre llibre bo, pel cas– es podia cremar la casa al seu voltant i no se n'adonaria. Llavors va fer un estudi MRI per descobrir què passava en el cervell quan una persona estava fent una lectura atenta (aquesta que fas quan la casa pot cremar-se al teu voltant sense que te n'assabentis) i va descobrir que “Uns resultats preliminars sorprenents van mostrar un augment dramàtic i inesperat d'afluència de sang a regions del cervell que no són les responsables de les funcions executives, àrees que normalment no s'associarien a les de prestar una especial atenció a una tasca com llegir, va dir Natalie Phillips, la investigadora que dirigia el projecte” (Stanford News, 7 set. 2012)

I crec que tots podríem aplicar una mica més d'afluència de sang a aquestes àrees, associades amb el pensament més lent, contemplatiu, deslligat del món electrònic en el que vivim.

11. Vol dir tot això que hem de seguir fent el que hem estat fent?

Així, això vol dir que hauríem de “seguir fent el que hem estat fent” (cita de Gary Coleman en Avenue Q – Broadway Play)

Bé, no del tot,

- Parem de disculpar-nos. Mirem què passa quan escrivim “més que simplement llibres” a Google. La cerca ens retorna un grup de biblioteques que pensen que d'alguna manera no n'hi ha prou amb intentar gestionar i donar accés a la informació mundial. La veritat és que si ens prenem la nostra missió seriosament, el nostre lema hauria de ser “Ho som tot en el món dels llibres”, però quan escrius aquesta frase a Google, el que obtens és un grup de llibreters. Si ens prenem la nostra missió seriosament, és suficientment gran, no hi ha motiu per pensar que hem d'afegir altres tasques i objectius que només distreuen la nostra

atenció i confonen els nostres usuaris.

- L'altra cara de la moneda: necessitem centrar la nostra atenció i els nostres recursos en els llibres. Les biblioteques hem estat bones en desaprofitar els nostres limitats recursos en dotzenes o fins i tot centenars d'iniciatives diferents moltes de les quals tenien poc a veure amb la nostra missió principal, i amb el que el públic percep com la nostra missió principal.
- Hem d'analitzar tots els programes i projectes que tenim en marxa i si no s'adeqüen al nostre objectiu principal, desfer-nos d'ells. Jocs de consola, espais per fer activitats, altres activitats externes, desfem-nos-en. Conservem els ordinadors –mentre se segueixin utilitzant– però no deixem que dominin l'espai, perquè no és això el que farem en el futur.
- Centrem el nostre pressupost i els recursos de personal en la nostra missió. Posem personal com una bona llibreria independent i assegurem-nos que el nostre personal llegeix i està preparat per engrescar els usuaris amb els llibres i la lectura –i em refereixo a tot el personal, no únicament als bibliotecaris. Ajustem de nou els programes, les col·laboracions i tot el que fem als llibres i la informació.

12. Solucionar el sistema de distribució ineficient

Hem d'aprofitar les noves tecnologies per reduir el cost dels nostres serveis. Una dada negativa que molta gent, incloent-nos a molts de nosaltres, no sap sobre les biblioteques. Gastem una part molt petita del nostre pressupost en llibres o material de qualsevol suport. En les biblioteques públiques dels EUA, el percentatge és només de 0.12 cèntims de dòlar, per sota dels 0.25 del 1950. En les acadèmiques és una mica millor, 0.35 \$, però encara vol dir que la major part dels nostres recursos no els gastem en contingut, sinó en el cost de distribuir-lo.

I sorprenentment, quan vaig mirar aquests percentatges en Espanya, són exactament els mateixos, 12% en els llibres de biblioteques públiques, 25% per les acadèmiques. És gairebé com si ens copiéssim els mals hàbits els uns als altres.

El tema està en que és difícil ser alguna cosa en el món dels llibres o en qualsevol altre si gastem tan poc en contingut, especialment ara que hi ha molt més contingut disponible que mai.

Les noves tecnologies fan possible millorar aquest balanç.

- Catalogar. Per què encara paguem pels registres catalogràfics? Penseu que Amazon ho fa? Mai de la vida. Hem d'aprofitar ONIX i altres sistemes que serveixen per reduir la quantitat que estem gastant en catalogar i processar.
- Préstec interbibliotecari. Els enormes catàlegs de llibres que ha creat Amazon i altres venedors comercials ofereixen alternatives meravelloses i sense cost al préstec interbibliotecari tradicional: compra el llibre i envia'l a l'usuari, o utilitza Kindle per descarregar les versions electròniques i presta-les als usuaris. Hem experimentat amb això a les Redding / Shasta County Libraries de Califòrnia, i hem descobert que comprar el llibre gairebé sempre supera el cost i la velocitat del préstec interbibliotecari. Nosaltres hem pogut completar més del 90% de les nostres transaccions seguint aquest sistema.
- Desenvolupament de la col·lecció. Les nostres pràctiques de desenvolupament de la

col·lecció estan a l'Edat Mitjana. Els llibreters han fet una bona feina amb els programes d'ordinador que t'ajuden a identificar que hauria d'haver als prestatges. Per exemple, Barnes&Noble deien que el seu algoritme podria personalitzar el fons d'una llibreria en sis mesos a partir del que la gent estava comprant. N'hauríem de treure profit. També hauríem de donar una ullada a la manera com les cadenes fan les compres centralitzades, amb uns sistemes d'informació correctes no caldria utilitzar bibliotecaris de desenvolupament de la col·lecció separats en cadascuna de les nostres biblioteques, i podríem agilitzar els tràmits, reduir els costos i probablement millorar les decisions de selecció.

- Referència. Sé que això suposarà una sorpresa per a molts de vosaltres, però realment crec que encara necessitem la referència. Cada vegada que em poso a investigar hi ha coses que no trobo, així que acabo inventant-me-les... bé, no és del tot cert. Però el que és cert és que Google i Wikipedia no et poden donar tot el que necessites, i a vegades realment necessites un bibliotecari referencista. No cada dia, i no els voldria al davant quan estic treballant, però quan m'encallo, vull algú que sàpiga el que s'està fent en el camp en el que estic treballant. El problema és que no podem fer referència com la fèiem en el passat, amb un bibliotecari a cada taulell, esperant a que les coses passin. Utilitzem la idea de xarxa que vam desenvolupar per a la referència virtual en la que tens un grup d'experts als que pots consultar quan els necessites. En general, no és necessari que donin resposta immediata, i les biblioteques podrien subscriure's al servei, com fan altres, i pots posar-te en contacte de maneres diverses: correu electrònic, telèfon, fins i tot Skype i FaceTime.
- Espais. Això és especialment per Espanya. Teniu al voltant de 9.000 biblioteques, que és gairebé la meitat del que tenim als EUA, amb un 15% de la població. I moltes d'aquestes instal·lacions són bastant petites –36% tenen menys de 100m² i només 30% té més de 250 m². I només un 20% estan obertes més de 40 hores a la setmana. A més a més, teniu molt poques sucursals per unitat administrativa –només 1.36 punts de servei per unitat administrativa. Totes aquestes biblioteques petites dirigides per un gran nombre d'unitats administratives augmenten de forma considerable les despeses generals de funcionament i és probable que menys instal·lacions, però més grans, i uns serveis més centralitzats podrien per una banda reduir de forma significant els costos de funcionament i per l'altra millorar les col·leccions i el servei.

Aquestes són només algunes de les idees possibles; la idea és adonar-se que els costos de distribució s'han de reduir. I que hem d'aprofitar les noves tecnologies i la nova manera de pensar per fer-ho.

13. Aprofita les noves oportunitats

També podem aprofitar les noves oportunitats en aquest entorn híbrid imprès i electrònic per intentar ampliar el tipus de serveis que podem oferir. I una d'aquestes noves oportunitats podria ser la venda de llibres.

- L'adveniment dels llibres electrònics i la venda en línia està afectant molt les llibreries de qualsevol tipus, tant les independents com les cadenes.
- La majoria operen amb marges molt petits i fins i tot una pèrdua del 10-15% del seu tràfic en benefici dels llibres electrònics o la venda en línia pot suposar un desastre financer per a ells. Aquesta és la raó per la qual moltes estan tancant les seves portes.
- I això és desafortunat perquè nombrosos estudis han demostrat que “navegar en una llibreria és de lluny la forma més normal que té la gent per descobrir nous títols (28% vs. 6% dels venedors en línia, 1.9% del percentatge de motors de cerca, facebook, twitter, etc)

Així que veure tots aquests títols un al costat de l'altre als prestatges té autèntic valor.

- El problema és que no quedaran molts llibreters a on puguis anar a fer això. Les biblioteques haurien d'aprofitar aquesta nova oportunitat i assumir aquesta funció.
- Afegeix la venda d'impres, si ja ho estem fent per usat, per què no fer-ho amb el nou? I si no voleu entrar-hi vosaltres mateixos, associeu-vos amb algú independent sense feina. Hi hauria d'haver molts al voltant.
- No és una blasfèmia, en realitat era un paper que es proposava en el estudi bibliotecari de referència anomenat The Public Library in the United States patrocinat per la AIA el 1950. L'estudi suggeria que a les àrees rurals on no hi havia moltes llibreries, les biblioteques es podien convertir en "centres generals de llibres", en els que els lectors podien tant comprar com agafar llibres en préstec. I avui en dia, tot podrà ser qualificat d'àrees rurals si la decadència de les llibreries continua sense disminuir.

Les vendes no s'han de limitar al paper. La biblioteca també pot servir com un expositor de llibres electrònics; cada llibre de la biblioteca hauria d'estar lligat a la seva corresponent edició electrònica, i si l'usuari troba algun llibre que l'interessa tenir en el seu lector, tot el que ha de fer és llegir el codi de barres, i la comanda s'envia al venedor que hagi escollit. Per suposat, estem afegint valor per els nostres venedors, i esperàriem ser compensats per això, amb un percentatge de cada venda que ens fos retornat.

14. Que passa quan les biblioteques es tornen electròniques?

Fins ara hem estat parlant de biblioteques públiques. Què passa amb les biblioteques científiques, mèdiques, tècniques i algunes acadèmiques, moltes de les quals ja estan oferint bona part del seu contingut en format electrònic?

El punt interessant respecte als llibres i altra informació és que per més que passin a suport electrònic el servei que oferien les biblioteques amb les seves versions impreses no ha deixat d'existir de sobte.

Les principals funcions que donàvem en paper, agregació, coordinació, preservació, referència i reduir el cost de l'accés també són necessàries amb el format electrònic. Però la qüestió real és qui les proporciona.

Com hem vist en el sector públic, quan el contingut es converteix en digital, obre els serveis bibliotecaris a altres proveïdors, com Amazon, Google, Apple i altres que ja estan donant uns serveis bibliotecaris més efectius que nosaltres en el camp del mercat del llibre electrònic. El mateix passa amb STM i la bibliografia acadèmica. Quan la bibliografia bàsica i les revistes d'un sector passen a ser electròniques i els serveis bibliotecaris ja no necessiten estar lligats a una estructura física i als costos que comporten, es poden donar des de qualsevol lloc i per qualsevol. Bé, potser no per tothom, haurien de tenir la capacitat de proporcionar el servei, credibilitat, ser imparcials, i treballar en benefici de l'investigador, però aquestes característiques s'adeqüen a moltes empreses.

Societats professionals com IEEE en aquesta diapositiva. Ja tenen una biblioteca digital, tot el que necessiten per completar la oferta és afegir més contingut rellevant, especialment la bibliografia monogràfica, ells la coordinen així que només tenen material de qualitat, i afegir un parell de bibliotecaris referencistes, i ja pots donar el mateix servei que la biblioteca d'enginyeria del

campus per una fracció del cost.

Altres competidors comercials:

- Editors comercials: Elsevier, etc
- Agregadors de web: Google, etc.
- Grups de recerca governamentals: NCBI, INE
- Biblioteques emprenedores: Harvard, Berkeley, Carlos III, etc.

Tenim molt per oferir, som els que ho hem estat fent més temps, i tenim la reputació, etc., però no hi ha garanties. I l'única forma de que els serveis bibliotecaris tinguin un lloc en el nou mercat és trobar la manera d'oferir els serveis que els usuaris volen a un preu competitiu. Perquè hem de tenir clar que tindrem competència.

Si no els donem, o si no els podem donar a un preu que els clients estiguin disposats a pagar, tinguem clar que algú altre els donarà.

15. I ara què?

Durant els darrers 50 anys, més o menys, les biblioteques i els bibliotecaris han estat treballant per adaptar-se a la revolució digital que ha sacsejat el món dels llibres i l'edició fins al moll de l'ós.

La pols encara no s'ha assentat, així que hi ha moltes coses que encara no sabem.

- Si la gent seguirà llegint en paper.
- O si tothom anirà cap al digital.
- I si és així, quan temps passarà fins que això arribi.

Però hi ha almenys una cosa que sabem : Els llibres electrònics i els formats digitals permeten als competidors entrar en un mercat que una vegada havia estat només nostre. Ja podem veure que això està passant amb Amazon, Google i altres en el sector del consum o de la biblioteca pública. I estem veient els estadis inicials d'aquesta competència en la bibliografia STM i en les biblioteques acadèmiques

Però justament perquè hi ha competència, no vol dir que haguem d'intentar ser diferents del que som o quedar-nos amb els braços plegats i cedir el terreny – hi ha molt que podem aportar:

- Tenim els nostres llibres i podrien ser més importants que mai ja que la gent segueix llegint en paper.
- Encara tenim milers d'edificis de biblioteca.
- I hi ha milions de persones que hi venen i en són més cada any
- I ens tenim a nosaltres, i el coneixement, l'experiència i la reputació que ens hem guanyat al llarg de més de 1000 anys de biblioteques.

Però si hem de ser competitiu, hem de trobar formes millors i més eficients de fer el que fem. Sinó, hi ha altres que estan esperant per fer-les, i no tindran les inicials MLS (Master of Library Science) darrera el seu nom.

Traductora: Marga Losantos

Conferència inaugural. Steve Coffman. I ara, què (21 de novembre, Cibernàrium)

15